

Bízzad az Úrra dolgaidat!

6. Textilművészeti Triennálé

P. SZABÓ ERNŐ

Szombathelyi Képtár, 2018. VI. 29. – IX. 2.

Nincs a mai magyar művészetnek olyan szegmense, amely az utóbbi évtizedekben oly nagy érdeklődést váltott ki a hazai nagyközönség, valamint a nemzetközi szakmai közvélemény részéről, mint a textilművészet (talán csak az üvegművészettel állítható párhuzamba). Romokon virág, mondhatjuk, hiszen a textilművészet különböző területeinek a felvirágzása nagyjából egybeesik a magyar textilipar hanyatlásával. Mondhatnánk, a mai műtermek az egykori műhelyek helyét foglalják el, de akkor szerencsésebb lenne a helyzet, mint amilyen, hiszen legalább az infrastruktúra maradványai segítenék a tervezők munkáját,

Derya Meriç: *Megaron*, 2018, pamutanyag, különböző szálak, természetes festékek, vegyes horgolás, 20×18×12 cm

Fotó: Elif Kuruldu

de erről távolról sincs szó. Legfeljebb a laufer megmentett darabjai inspiráltak néhány alkotót a 80-as, 90-es évek fordulóján, hogy méretes képeket, szabad vásznakat hozzanak létre, vagy – ahogyan most Szombathelyen Pázmány Judit *Ezüst triptichon* című munkája mutatja – a fém nyűsztetek válnak a mű alapvető elemeivé.

Meg hát persze a fonal, a szál, a lágy anyag, amely képes rá, hogy a legkeményebb művészi mondandó hordozója, kifejezője legyen, s amely az ezredforduló előtti évtizedekben a legkülönbözőbb anyagok képviselőjében jelent meg a textilbiennálékon. Kezdetben volt természetesen maga a textilon pamutból, gyapjúból, selyemből, lenből, kenderből, majd jött a papírfonadék, azt követték a különböző műanyagok, a filmszalagok, a hagyományos textil a festészet, a szobrászat, a grafika, majd az installáció eszközeivel ötvöződött, a mostani triennálén pedig hanginstalláció is van, nem is beszélve a 3D-printről, amelyen Vigh Krisztina biztatja a nézőt: *Bízzad az Úrra dolgaidat!*

Párnacsata – ez a címe egyébként az alkotásnak, ami alkalmat adhatna arra, hogy a textil fontosságát a valódinál lejjebb szállítsa, pedig erről jelen esetben nincs szó. A puha anyagok, lágy fonalak művészete valójában kőkemény dolog volt Magyarországon az utóbbi ötven évben, a művek az első évtizedekben gyakran kiverték a biztosítékot a funkcionáriusok irodáiban, s még gyakrabban kiverték volna, ha a textilesek nem vonultak volna el szívesen olyan távoli helyekre, mint (a Szombathelyhez egyébként igen közeli) Velem, ahol viszonylag nyugodt körülményeket tudtak teremteni az alkotáshoz. De amikor megjelentek a nyilvánosság előtt, akkor igencsak felkeltették a figyelmet maguk – a műveik – iránt. Ilyen volt mindjárt a kezdet is: 1968-ban az Ernst Múzeumban a *Textil – Falikép '68* című kiállítás, amely eseménynek

Rónai Éva: *A nyolcadik napon*, 2017, francia gobelin, 240×160 cm

Fotó: Kerekes Zoltán

– emlékeztetett rá Cebula Anna, a Szombathelyi Képtár igazgatója is megnyitó beszédében – idén van az ötvenedik évfordulója. A tárlatot nagy siker övezte, nemcsak a látogatók voltak elragadtatva, aminek tanúja a vendégkönyv, hanem nagyon jó volt a sajtóvisszhangja is. Frank János művészettörténész, aki szemtanúja volt a kiállítás megszületésének, így írt erről: „(Csoda történt?) Azt hiszem, ismeretlen jelenség a kultúrtörténetben, hogy egy művészeti ág csak úgy varázsszóra megújuljon. Hogy határozat, manifesztum nyomán azonnal, egyik napról a másikra új, termékeny alkotói korszak kezdődjék. A művészettörténet a lassú átmeneteket ismeri: a magyar textil 1968-as metamorfózisa kivétel volt, csoda.”

Nos, a csoda vidékre költözött. A két évvel később, 1970-ben útjára indított Fal- és Tértextil Biennálék sorozata pedig igazolta annak a döntésnek a helyességét, hogy ne Budapesten, hanem Szombathelyen, a textilipar egykori fellegvárában teremtsék meg a „szálművészet” fórumát. Több olyan korszaka is volt az azóta eltelt fél évszázadnak, amikor a textilművészet a szó szoros értelmében zászlóvivője volt a nemes ideálok jegyében és a kísérletezés szellemében született kortárs magyar művészetnek. A 60-as, 70-es években a kísérleti textil a művészi szabadság jelképévé vált (mintegy kijátszva az aczélos művészetpolitika figyelmét), a 80-as évek végétől pedig a nagy hagyományokkal rendelkező szövött kárpit újította meg a tradíciót a korszerű kifejezés jegyében.

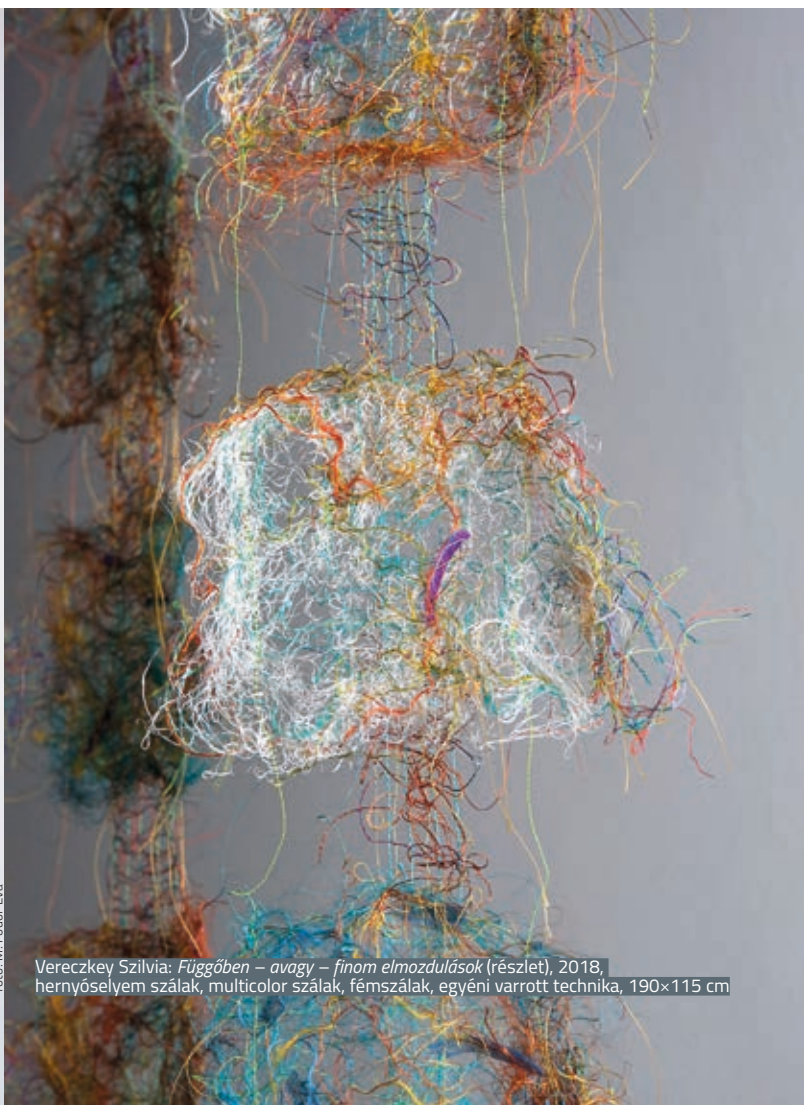
Azért is izgalmas azonban a szombathelyi sorozat, mert az egyes rendezvényeken folyamatosan bővült a kínálat: a fal- és tértextil kategóriájába sorolható művek seregszemléje után hamarosan jöttek az alkalmazott textil (ma textildesign) tárlatai, majd a miniatűr textilek nemzetközivé vált bemutatói, hogy a millicentenárium évétől sor kerüljön a zászlók, a millenniumétől pedig a szalagok biennáléjára is. A tárlatok sokszínű együttesének köszönhetően mára eljutottunk oda, hogy a kortárs textilművészet jeles központjai, Łódz, Lausanne mellett – olykor talán még előtt is – Szombathely a szakma legfontosabb európai központjai közé emelkedett. A felé irányuló nemzetközi érdeklődést jelzi a lengyel, a romániai, a japán művészek folyamatosan magas száma a zászló-, a szalag- és a minitextil-kiállításokon, a 2018-as kiállítás pedig azt érzékelteti, hogy Szombathelynek akár még kulcsszerepe is lehet a fiatal török művészeti pályára kerülésében: legalább hat olyan művész művei szerepelnek, akik 1997-ben születtek, így éppen csak megkezdték tanulmányaikat az egyetemeken.

Hogy mi is történt pontosan az eseménysorozat folyamán, azt a legutóbbi rendezvény kapcsán kiadott, *Textilművészeti seregszemlék Szombathelyen 1970–2018* című kötet mutatja be (szerkesztette Cebula Anna), nyilván a biennálék megindulásának ötvenedik évfordulós ünneplését is előkészítendő. A Szombathelyi Képtár földszintjén pedig az intézmény gyűjteményéből rendezett történeti kiállítás mutat be jó néhány emlékezetes művet Gecser Lujza 1974-es *Két perc*től Polgár Csaba laufferkísérletén, Olajos György kókuszdióból komponált textilmunkáján át Nagy Judit gobelinjéig, amely határozottan állítja, hogy a szövés = életmód.

Fotó: Tegéssy Zsuzsa

Kecseti Gabriella: *Testszobrászat*, 2017, gyapjú, pamut, nemezelés, horgolás, 120x80 cm

Fotó: M. Fodor Éva

Vereczkey Szilvia: *Függőben – avagy – finom elmozdulások* (részlet), 2018, hernyóselyem szálak, multicolor szálak, fémszálak, egyéni varrott technika, 190x115 cm

Vigh Krisztina: *Párnacsata*, 2018, PLA, 3D-print, 63x100x5 cm

foto: Vigh Krisztina

A kötet arra is emlékeztet, hogy a szervezők az ezredfordulóra ahhoz a felismeréshez is eljutottak (a tárlatok szakmai gondozója máig a Kulturális Alapítvány a Textilművészetért), hogy az elmélyült munkához több idő szükséges, mint amennyit a biennálérendszer biztosított. Így folytatódott 2003-tól triennáléként a rendezvénysorozat, egyébként hasonlóan más országos műfaji bemutatókhoz, az akvarell egri, a rajz salgótarjáni, a sokszorosított grafika miskolci kiállításaihoz. Ennek megfelelően a triennálén a legutóbbi három évben készült művek szerepelnek, a már korábban kialakult, de egymástól nem mereven elváló

kategóriákon belül. A rendezésnek köszönhetően több ponton elmosódik a határ a fal- és tértexstil, valamint a textildesign triennálé anyaga között, de nehéz is lenne a különbségtevés az egyenletesen magas színvonalú anyagok sokaságában. Lehetetlen lenne például Arday Ildikó *Égszakadás* című, rackagyapjából készült négygyüstös kilimjét ide vagy oda besorolni, miközben persze a katalógusban az utóbbi kategóriában kapott helyet. Gulyás Judit *Elmozdulás* című gyapjú, handtufting triptichonja viszont, amelynek párhuzamos darabjai gyakran szerepelnek lakásberendezési tárlatokon, a fal- és tértexstilk között kapott helyet, egyébként nem érdemtelenül, sőt a mű díszére válik annak a falnak, amelyen bemutatják.

A szomszédságában kapott helyet a magyar gobelinművészet néhány klasszikus értékeket hordozó alkotása (például Rónai Éva: *A nyolcadik napon*, Bényi Eszter: *A múlt tüzei*, Pasqualetti Eleonóra: *A kút*, Kókay Krisztina: *Fohász*, Benkő Mariann: *Halk csobbanás*). Azt már csak a humor kedvéért teszem hozzá, hogy épp e jacquard gobelin előtt helyeztek el a padlón két jókora vödört, mert hogy a mennyezetről ottjártunkkor nem is olyan halkán csöpögött a víz. Természetművészet – kommentálhatnánk, a fogalmat azonban érdemes meghagynunk annak a fotósorozatnak, amellyel Kattner Krisztina dokumentálja a természeti környezetben elhelyezett vagy éppen eleve ott, ottani anyagokból készült műveit. A kettő között a spektrum minden árnyalata, a magyar textilművészet legkülönbözőbb

Gulyai Natália: *Wonderfur-kollekció 1*, 2015, műszőrme, egyedi technika, 120x60 cm

foto: Almási J. Csaba

Söptei Eszter: *Háromszögek*, lakástelexil-kollekció, 2016–2017, 50% pamut, 50% PE, jaquard

törekvései, amelyekben a hagyományos és az új értékek, technikák, anyagok a legkülönbözőbb módon ötvöződnek. Akár úgy, mint Kneisz Eszternél, aki francia gobelinjén a technicizált, elidegenedett világ hangulatát ragadja meg, akár úgy mint Richter Sáránál, aki az emberi élet legfontosabb, legidőtállóbb értékeire hívja fel a figyelmet olyan efemernek gondolt anyagok révén, mint a zöldséglevél és a lepkeszárny, akár úgy, mint Penkala Évánál, aki a keleti filozófiák sugallatát látszik közvetíteni az eszközök igazi arzenáljának felhasználásával: filc, vlies, taft, indiai hernyóselyem, batik, varrás, számítógépes hímzés.

Káosz-rend-káosz-rend-káosz-rend – ez a címe az ő diptichonjának, s nyilvánvaló, hogy a káoszból a rend csak az elemi részecskékhez, alapösszefüggésekhez visszalépve, lépésről lépésre, következetesen építkezve teremthető meg. Nos, a triennálé jó néhány kiállítója számára az anyag, a szálminőség, a faktúra a vizsgálódás fő területe, legyen szó hajtogatott lenvászonról, mint Regős Annánál, vagy a formák viszonyának minimális változtatásáról (Ruttka Andrea: *Elmozdulás / Biztos, ami biztos*). Sándor Eszter horgolt, gyúrt, ragasztott drót-, illetve filcszálait tömör plasztikus formákkal ellenpontozza, Komáromi Erzsébet Katalin szőlőkötöző drótból épít *Légvárat*, Kis Iringó organza- és cérnaszálakból készít nagytást meghatározhatatlan organikus formákról. Vereczkey Szilvia, műve címének megfelelően (*Függőben – avagy – finom elmozdulások*), hernyóselyem, illetve multikolor fémszálait úgy függeszti fel, hogy az anyag szinte legyőzi a

nehézkedés törvényeit. Kerékpár eddig talán nem szerepelt a triennálé tárlatain, Ruczek Zsófi *Kubai ritmusa* után immár ez sem számíthat meglepetésnek, ahogyan a hanginstalláció sem, amellyel ezúttal Varga Anikó lep meg bennünket. Nem azért a meglepetés, mintha éppen a hang és a textília állna egymástól távol, nemzetközi tárlatokon mindennapos a találkozásuk, itthon azonban eddig mintha elkerülték volna egymást. Szóval, van még hová tovább lépni, amivel persze nem a színvonalról, hanem egyszerűen a textilművészet természetes expanziójáról van szó, azokról az elmozdulásokról, amelyek az idej triennálé hívószavát is adják. Persze nem a számszerűséget illetően, hiszen a zászlótriennálét kivéve, ahol a magyarok mellett csak egy tajvani művész mutatkozik be, a művek és a résztvevők számát aligha lehetne tovább emelni: a minitextil kategóriában tizenkét, a szalagtriennálén hét nemzet képviselői vesznek részt. Igaz, például a textildesignnál nehéz lenne emelni a minőséget is, hiszen azzal is minden régen rendben van. Szóval csak úgy általában írom az expanziót, és azért, mert az megfelel a biennálék-triennálék fél évszázados hagyományainak.

Díjazottak

Szombathely Megyei Jogú Város díja: **KOVÁCS MÓNIKA**

Emberi Erőforrások Minisztériuma díja: **SZUNYOG JÚLIA**

Magyar Művészeti Akadémia díja: **VAIDA MÁRIA** (fal- és tértexil kategória), **MOLNÁR MÁRIA VIRÁG** (textildesign kategória)

Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége díjai: **KOMÁROMI ERZSÉBET KATALIN** (fal- és tértexil kategória), **GSPANN ZSUZSA** (design kategória), **VÍGH KRISZTINA** (miniatúrtextil kategória), **T. DOROMBY MÁRIA** (zászló kategória), **GYETVAI PIROSKA** (szalag kategória)

Magyar Formatervezési Tanács díjai: **SALLAI ANNA**, **NÉMETH ZSÓFIA ALÍZ**

Nagano Goro díjai: **BIHARI-BAKODI SZILVIA**, **HROMADOVÁ MÁRIA**

Rózsa Anna Alapítvány díjai: **ARDAI ILDIKÓ**